

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

ВОЛОСКО ЯРИНА ОЛЕГІВНА

УДК 342.951:351.755.61](477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор

Бортник Надія Петрівна,

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри адміністративного та
інформаційного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Заросило Володимир Олексійович

Інститут права ім. Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом,
завідувач кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності

кандидат юридичних наук, професор

Назар Юрій Степанович

Львівський державний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу

Захист відбудеться «21» червня 2016 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «20» травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення, коли Україна, обравши для себе шлях утвердження правової, демократичної, соціальної держави та інтеграції у цивілізований європейський і світовий простір, надзвичайної актуальності набувають питання адміністративно-правового регулювання трудової міграції, оскільки вже декілька десятиліть українські трудові мігранти є активними учасниками світового ринку праці, що зумовлено низкою і об'єктивних, і суб'єктивних причин. Насамперед слід зазначити, що світовий ринок праці є динамічною системою, яка відображає процеси, що відбуваються у світовій економіці на кожному конкретному етапі її розвитку. Він, по суті справи, є «лакмусовим папером», на якому проявляються усі слабкі місця нинішнього етапу розвитку світової економіки. Водночас, трудова міграція є найважливішим компонентом глобального розвитку, і в той же час становить серйозний виклик і міжнародній, і національній безпеці.

За різними оцінками, що подаються у пресі та експертами, сьогодні за кордоном працює від 1-го до 3-х млн. українських громадян. Систематично збільшується чисельність громадян України, які виїжджають на сезонні роботи або здійснюють короткострокові ділові поїздки за кордон. Загалом оцінюється, що процес трудової міграції охоплює від 5-ти до 7-ми млн. громадян України. Попри те, встановити точну кількість українців, які виїхали за кордон, практично неможливо, переважно з тієї причини, що доволі значна кількість із них перебувають та працюють за кордоном нелегально.

Соціально-економічні реформи, що відбуваються в Україні обумовлюють трансформацію попередньої економічної системи. Поява низки нових ринкових відносин у сфері зайнятості зробили жорсткішими умови виходу працездатного населення на ринок праці і, водночас, обумовили викремлення людського капіталу як пріоритетного чинника економічного зростання та об'єкта довгострокових інвестицій.

Отже, дослідження адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України зумовлене, насамперед, негативними тенденціями, що спостерігаються у відтворенні населення України, зокрема зниження демографічного потенціалу сімей, падіння народжуваності, збільшення захворюваності, зменшення середньої тривалості життя, які призводять до деформації вікової структури населення. На відміну від названих чинників розвитку людського потенціалу, позитивні заходи, які матимуть довготривалий характер дії, і відразу не дадуть бажаних результатів, регулювання трудової міграції населення як вагомої складової загального приросту населення та чинника оновлення його потенціалу може мати набагато швидшу дію. Ця та низка інших обставин зумовлює потребу детальнішого вивчення адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України, що дозволить сформувати відповідну модель регулювання міграції загалом, яка, у свою чергу, сприятиме розвитку економіки нашої держави.

Теоретичним підґрунтям для підготовки цієї дисертаційної роботи стали праці відомих вчених-адміністративістів: В. Авер'янова, А. Берлача, Ю. Битяка, В. Білоуса, В. Заросила, Р. Каложного, М. Коваліва, Т. Коломоєць, В. Колпакова, О. Кузьменко, Ю. Назара, О. Остапенка, В. Петкова, О. Рябченко, А. Суббота, В. Шамрая та ін.

Питання регулювання трудової міграції розглядалися з урахуванням наукових доробок А. Бабенко, Н. Бортник, Ю. Бузницького, М. Долішнього, С. Дорогунцова, А. Доценка, Я. Жупанського, А. Загробської, Ф. Заставного, Е. Лібанової, О. Малиновської, Н. Нижник, В. Новіка, С. Пирожкова, О. Піскуна, І. Прибиткової, М. Птухи, Ю. Римаренка, У. Садової, В. Стещенко, С. Стеценко, Ю. Тодики, В. Трощинського, О. Хомри, М. Шульги, П. Чалого, С. Чеховича, О. Шамшура, В. Шаповала та ін.

Загальну концептуальну основу для вивчення адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України склали наукові здобутки у сфері міграції відомих західних дослідників: Г. Вербунта, К. Гордона, П. Дрю, Л. Классена, Д. Кубата, Е. Реджинальда, Т. Хаммара, Л. Холбора та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18.03.2004 р., Указу Президента України «Про Концепцію державної міграційної політики» від 30.05.2011 р. № 622, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року» від 24.06.2006 р. № 879, Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також у контексті науково-дослідної теми кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держава» (державний реєстраційний номер № 046U004099).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є аналіз сучасного стану трудових міграційних процесів в Україні та чинного законодавства, що регламентує цю сферу, спрямований на вироблення ефективної моделі адміністративно-правового регулювання трудової міграції, що сприятиме розвитку економіки держави в період її трансформації.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати основні теоретико-методологічні підходи, що сприятимуть всесторонньому дослідженню адміністративно-правового регулювання трудової міграції;
- розкрити основні поняття та сутнісні характеристики трудової міграції як предмета адміністративно-правового регулювання;
- встановити передумови та джерела виникнення міжнародної трудової міграції в епоху глобалізації;

- проаналізувати основоположні принципи регулювання зовнішньої трудової міграції;
- здійснити аналіз генези становлення та розвитку національного законодавства, що регулює питання трудової міграції;
- охарактеризувати організаційно-правові питання участі України у міжнародно-правовому регулюванні ринку праці;
- проаналізувати досвід адміністративно-правового регулювання ринку праці в європейських країнах;
- визначити міжнародно-правові підстави відповідальності за незаконну трудову міграцію;
- висвітлити актуальні проблеми правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод;
- визначити тенденції розвитку адміністративно-правового регулювання трудової міграції та подати пропозиції щодо вироблення ефективної його моделі з метою сприяння економічному розвитку держави.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в дисертації використано систему методів наукового пізнання. З-поміж них загальнонаукові методи, методи науки управління, політології, економіки, соціології, правознавства, а також спеціальні методологічні засади вивчення процесів трудової міграції.

Головним у цій системі виступає загальнонауковий діалектичний метод, що сприяв розгляду і дослідженню проблеми в єдності її соціального змісту та юридичної форми і здійсненню системного аналізу адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України (Розділ 1, пп. 2.1, 2.3, 3.2). За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійний апарат, визначено основні поняття та сутнісні характеристики трудової міграції як предмета адміністративно-правового регулювання (Розділ 1, п.п. 2.1, 3.1, 3.3). Системно-структурний та порівняльно-правовий методи дозволили дослідити організаційно-правові питання участі України у міжнародно-правовому регулюванні праці, основоположні принципи регулювання зовнішньої трудової міграції, генезу становлення та розвитку національного законодавства, що регулює питання трудової міграції, а також визначити міжнародно-правові підстави відповідальності за незаконну трудову міграцію (пп. 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Використання соціологічного та статистичного методів сприяло узагальненню юридичної практики, аналізу емпіричної інформації, пов'язаної з темою дисертаційного дослідження (п. 1.4, Розділ 2, Розділ 3). Історико-правовий метод застосовувався для вивчення становлення та подальшого розвитку державної міграційної політики в частині трудової міграції та міграційного законодавства, що регулює цю

сферу (пп.1.1, 1.2, 1.4, 3.1, 3.2). За допомогою формально-юридичного методу було досліджено зміст правових норм, які регулюють питання трудової міграції та запобігання нелегальній трудовій міграції, сформульовано пропозиції щодо їх удосконалення (пп. 2.2, 3.2, 3.3).

Порівняльний аналіз фактів і явищ управління процесами трудової міграції європейських країн, їх синтез дозволив дослідити еволюцію державного регулювання цієї галузі в Європі, визначити основні сучасні підходи, змогу їх застосування в Україні. Програмно-цільові методи стали підґрунтям для розробки запропонованих науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення чинного адміністративно-правового регулювання трудової міграції та вироблення ефективної його моделі в умовах трансформації економіки України.

Дисертація підготовлена на матеріалах з різних джерел. В її основу покладено опрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової літератури. Документальну та фактологічну її основу становлять національні та зарубіжні статистичні дані, чинне законодавство та міжнародні правові стандарти, які регулюють відносини у сфері трудової міграції. Використано також результати аналізу поточних документів органів виконавчої влади.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є комплексним монографічним дослідженням, присвяченим обґрунтуванню потреби удосконалення адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України, в результаті якого сформульовано такі положення, що містять елементи наукової новизни:

уперше:

- трудову міграцію розглянуто як чинник, від якого залежить глобальна економіка та соціальний розвиток багатьох держав, котрі використовують додаткові трудові ресурси з метою стимулювання соціально-економічних процесів, що вимагає виваженого підходу до адміністративно-правового регулювання основних процесів трудової міграції та протидії нелегальній трудовій міграції;

- обґрунтовано необхідність створення ефективної моделі адміністративно-правового регулювання трудової міграції, яка включатиме передусім: створення механізму захисту прав та свобод українських трудових мігрантів за кордоном; забезпечення їх соціального захисту; створення сприятливих умов для повернення та працевлаштування на батьківщині; державну підтримку працевлаштування молоді; запобігання нелегальній трудовій міграції; адаптацію та інтеграцію іноземців, які проживають в Україні на законних підставах;

- визначено основні напрями забезпечення участі України у міжнародно-правовому регулюванні ринку праці, які насамперед, передбачають укладення дво- та багатосторонніх угод у сфері працевлаштування, а також адаптації національного законодавства, що регулює трудову міграцію до законодавства ЄС;

- встановлено значення технологій та інновацій у становленні ринку праці в Україні;

удосконалено:

– методологічне підґрунтя дослідження процесів трудової міграції, що полягає в необхідності міждисциплінарного підходу, який покладений в основу науки міграціології;

– поняття про позитивні і негативні наслідки трудової міграції для розвитку економіки держави (особливо жіночої та молодіжної міграції);

набули подальшого розвитку:

– історико-правовий аналіз процесів трудової міграції та їх адміністративно-правового регулювання, з метою виявлення стану і тенденцій їх розвитку;

– положення про необхідність врахування демографічного чинника при формуванні загальної міграційної політики держави;

– вивчення досвіду адміністративно-правового регулювання ринку праці в європейських країнах;

– питання освітнього чинника розвитку ринку праці та виникнення на його основі трудової міграції, що спричинено глобалізацією;

– висновки, пропозиції та рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства, що регулює сферу трудової міграції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки і пропозиції сприятимуть удосконаленню законодавства та юридичної практики у сфері адміністративно-правового регулювання трудової міграції. Обґрунтовані в роботі узагальнення, висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *правотворчості* – під час розробки законодавчих актів в окресленій сфері;

– *правореалізації* – для підвищення рівня правових знань у сфері міграції загалом та трудової міграції зокрема всіх правореалізуючих суб'єктів, особливо посадових осіб органів державної влади;

– *науково-дослідній роботі* – для поглиблення знань про міграційні процеси та спричинені ними проблеми, а також для подальших наукових розробок проблем трудової міграції, як одної з основних складових міграції;

– *навчальному процесі* – під час викладання та підготовки навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Міграційне право», «Адміністративне право», «Правове положення іноземців в Україні» та низки інших курсів і спецкурсів з окреслених питань (довідка Національного університету «Львівська політехніка» № 67-01-18 від 22.11.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Концептуальні положення, висновки і пропозиції, що містяться в роботі, сформульовані й обґрунтовані особисто здобувачем на основі аналітичного осмислення спеціальної літератури, міжнародних та внутрішньодержавних джерел законодавства, статистичних даних, інформаційних довідок тощо.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана й обговорена на засіданні кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного універ-

ситету «Львівська політехніка». Результати оприлюднено у виступах і доповідях на таких науково-практичних заходах: I-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 25 квітня 2012 р.); III-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 21 травня 2014 р.); IV-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 27 травня 2015 р.); засіданні круглого столу «Адміністративне право і процес: проблеми та тенденції розвитку» (м. Львів, 29 лютого 2016 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у 9 наукових працях, серед яких 5 статей опублікованих у фахових виданнях, з яких 1 внесена до наукометричних баз даних «Webofscience» та «Scopus-2015» та 4 тези виступів на науково-практичних заходах.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 10 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (всього 202 найменування). Загальний обсяг дисертації 181 сторінок, з них основного тексту 161 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано на зв'язок роботи з науковими темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Наукознавчі підходи до дослідження адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України» містить чотири підрозділи, у яких розкрито наукові підходи до формування уявлень про сутність трудової міграції, осмислено багатоманіття ідей і поглядів щодо досліджуваної проблеми, а також передумов та джерел виникнення міжнародної трудової міграції в епоху глобалізації.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми та напрями дисертаційного дослідження»* акцентовано, що тісний взаємозв'язок міграції і розвитку економіки підтверджується значним історичним досвідом. Беззаперечним він є і сьогодні. Однак, на сучасному етапі характер цього взаємозв'язку значно складніший і багатоаспектніший і доволі часто носить неоднозначний характер. Багатогранність сучасних міграційних процесів в контексті глобального розвитку обумовлює необхідність вироблення нових концептуальних підходів до дослідження проблеми трудової міграції, що дозволить здійснити еволюцію міграційної політики, нівелювати негативні наслідки та розкрити потенціал розвитку, закладений у трудовій міграції.

Вказано, що сучасні процеси трансформації економіки, які супроводжуються досить складною фінансовою ситуацією, спричиненою багатьма

чинниками, вимагають оцінки ролі трудової міграції в процесі становлення економіки держави, її впливу на суспільний розвиток, аналізу сучасного стану адміністративно-правового регулювання трудової міграції на основі накопиченого міжнародного досвіду, що дало б змогу виробити рекомендації для формування міграційної політики, котра сприяла б максимальному поєднанню трудової міграції з цілями економічного розвитку України.

Наголошено, що трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній Україні і спрямовані на побудову соціально орієнтованої ринкової економіки з її демократичним устроєм і цивілізованими духовними цінностями, вимагають радикального перегляду принципів формування та структурування напрямів використання можливостей ринку праці. Проте слід пам'ятати, що ринкові перетворення в країні та окремих її регіонах супроводжуються негативними соціально-економічними наслідками, зокрема звуженням сфери регламентованої зайнятості та надмірним розширенням нерегламентованої, наявністю масштабного прихованого безробіття та незайнятості населення.

Зазначено, що міграція населення у всіх різноманітних її формах є одним із тих унікальних за своєю складністю соціально-економічним явищем, яке виступає як об'єкт дослідження багатьох галузей науки. Значна кількість досліджень, що були проведені раніше висвітлили різноманітні аспекти та визначили типи міграції, виявили особливості міжнародної трудової міграції, її місце в міжнародних економічних відносинах, розкрили сутність і основні закономірності, показали етапи розвитку міграційного руху, визначили сили притягування і виштовхування трудових ресурсів з одних країн в інші та основні галузі використання іноземної робочої сили, дослідили історію і теорію міграційних переміщень. Загалом розроблено низку підходів, які відображають основні тенденції у сфері міграції. Однак, незважаючи на те, що наука накопичила значний обсяг знань з надзвичайно широких проблем міграції, мовити про загальну теоретико-методологічну концепцію міграції сьогодні ще доволі важко.

У підрозділі 1.2 *«Теоретико-методологічні підходи до дослідження адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України»* звернено увагу на те, що міграції населення загалом, і їх різновид – трудова міграція, належать до числа складних системних об'єктів дослідження. Їх складність, багатоаспектність і соціальний характер передбачають необхідність комплексного, всебічного вивчення.

Зазначено, що досліджуючи питання адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України шляхом проведення ретельного наукового аналізу і систематизації відповідної термінологічної і нормативно-правової бази, вбачається за доцільне використання теоретичної концепції міжнародного міграційного права, основу якої складають: критерії класифікації міжнародної (зовнішньої) міграції, а також її суб'єктів за видами і формами; визначення і роз'яснення правового статусу суб'єктів зовнішньої міграції, зокрема, розкриття понять прав і обов'язків трудових мігрантів стосовно кожної їх категорії; порівняльний аналіз і систематизація міжнародно-правових норм і джерел, що мають відношення до

регулювання процесів міжнародної трудової міграції; визначення і зміст принципів, що лежать в основі міжнародно-правового регулювання різних видів зовнішньої трудової міграції.

Зауважено, що трудову міграцію населення також можна охарактеризувати як соціальний процес глобального переміщення населення, що охопив практично усі країни і континенти. Вивченню суті трудової міграції населення, її причин і питань регулювання приділяється значна увага відомих економістів, політиків, учених і фахівців різних галузей соціальних знань, передусім демографів, соціологів, психологів, юристів. Важливе методологічне значення при цьому мають концепції міграції, які були сформульовані цими вченими.

Акцентовано увагу на тому, що трансформацію трудових міграційних процесів найповніше можна розкрити засобами системології, зокрема за допомогою таких категорій, як структура, функціонування, розвиток та організація. Сутність змін, їхню внутрішню природу найкраще передає структурний аналіз змін у міграційних спільнотах людей у часі, що дає змогу виявити закономірні тенденції в трудових міграційних процесах та екстраполувати їх на перспективу.

Саме структурний аналіз дає змогу визначити найстабільніші, найістотніші, інваріантні зв'язки між елементами міграційного процесу. Поглиблений аналіз структури міграційного процесу передбачає виокремлення таких її аспектів: субстанційна структура, функціональна структура, організаційна структура, просторова структура, а їхня зміна розглядається в часі та виражає структурні зміни в міграційному процесі.

У підрозділі 1.3 *«Основні поняття та сутнісні характеристики трудової міграції як предмета адміністративно-правового регулювання»* на підставі розгляду різних точок зору на визначення термінів «міграція населення» і «трудова міграція» зроблено висновки про те, що: по-перше, настільки різноманітні варіанти визначень трудової міграції пояснюються її багатофактурністю, тим, що тлумачення трудової міграції визначається конкретними проявами, а це, у свою чергу, відображається на наукових підходах; по-друге, більшість досліджень трудової міграції основними сутнісними ознаками вибирають такі: перетин мігрантами кордонів держави; строк перебування на її території; наявність або відсутність причин або цілей переселення.

У сучасному світі міжнародна трудова міграція населення стає важливим чинником соціально-економічного розвитку все більшої кількості країн, сприяючи при цьому формуванню гнучкого ринку праці, залученню країн, що розвиваються до досягнень мирного науково-технічного та суспільного прогресу, раціональнішому використанню трудових ресурсів, взаємодії і взаємозбагаченню світових цивілізацій.

Сьогодні в різних країнах утвердилися різні підходи до визначення поняття міжнародної трудової міграції, в основі яких лежать розбіжності в інтерпретації тривалості перебування і мети приїзду. У зв'язку з цим виникли різні способи реєстрації трудових мігрантів та не співмірність даних націо-

нальних статичних організацій, що істотно ускладнює дослідження процесів міжнародної трудової міграції, її причин та чинників формування, механізму реалізації та наслідків здійснення.

Натомість наголошується на тому, що складність аналізу міжнародної трудової міграції значною мірою полягає у високій еластичності складових її видів і форм.

У підрозділі 1.4 «*Передумови та джерела виникнення міжнародної трудової міграції в епоху глобалізації*» показано, що всі події, процеси, що відбуваються в природі, суспільстві і мисленні, обумовлюються іншими подіями і процесами. Будь-який процес може стати причиною іншого процесу, якщо перший є необхідною умовою, передумовою або основою виникнення, зміни або розвитку іншого. Зіставлення наведених визначень добровільної і вимушеної трудової міграції свідчить про те, що в цьому контексті причиною переселення є або добровільний переїзд на нове місце, або переміщення з метою пошуку роботи. Однак першоосновою цих причин, як і першоосновою міграції загалом є економічні, політичні, військові, етнічні, демографічні, екологічні та інші чинники. Отже, з огляду на причини міграцію доцільно поділяти на економічну, політичну, етнічну, демографічну тощо. Окрім того, до форм перерахованих міграцій можна віднести добровільну і вимушену.

Зазначено, що в умовах глобалізації посилюється динамізація процесів міжнародної міграції населення, що робить досить суперечливим вплив на соціально-економічний розвиток сучасних держав. З одного боку, вона призводить до зростання пропозиції робочої сили і конкуренції на ринках праці, збільшення обсягів валового внутрішнього продукту і зниженню рівня цін, підвищення ефективності використання робочої сили і вимог до найманого працівника, стимулюючи зростання професійної та освітньої підготовки, сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. У зв'язку з цим виникає необхідність у зміні системи освіти та професійної підготовки кадрів, її адаптування до мінливих умов. З іншого боку, трудова міграція здатна зробити істотний вплив на формування дисбалансу на ринку праці, викликаючи зростання безробіття, зниження рівня оплати праці та погіршення соціально-економічного становища корінних жителів певного регіону. Ці та інші проблеми, пов'язані з трудовою міграцією, повинні знайти адекватне відображення в системі заходів державної міграційної політики.

Констатовано, що основними тенденціями сучасної міжнародної міграції виступають: глобалізація міжнародної міграції; якісні зміни у світових міграційних потоках; визначальна роль економічної, насамперед, трудової міграції; значне зростання нелегальної міграції; збільшення масштабів та розширення географії вимушеної міграції; всезростаюча роль міжнародної міграції в демографічному розвитку розвинутих країн світу; фемінізація міжнародної міграції; подвійний характер міграційної політики на національному, міжнародному, регіональному та світовому рівнях.

Розділ 2 «Адміністративно-правові засади регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України» містить три підроз-

ділі, в яких визначаються основні аспекти щодо основоположних принципів регулювання зовнішньої трудової міграції, генези становлення та розвитку національного законодавства, що регулює питання трудової міграції та організаційно-правових питань участі України у міжнародно-правовому регулюванні ринку праці.

У підрозділі 2.1 «*Основоположні принципи регулювання зовнішньої трудової міграції*» доведено, що перехід української економіки до ринкових відносин, реформи в політичній сфері, поглиблення процесів інтеграції створили надзвичайно сприятливі умови для повноправної участі нашої держави в міжнародному ринку праці. Вхідження України у світовий ринок формує нові міграційні потоки працездатного населення. У структурі зовнішньої міграції все чіткіше виділяється трудова міграція, яка займає в ній передове місце. Залучення до міжнародного співробітництва національного ринку робочої сили, проникнення на світовий ринок праці, різноманітні соціально-економічні наслідки для країн-учасниць призвели до необхідності поглибленого аналізу і спонукальних мотивів міграції робочої сили, і причин, що стримують цей процес. Однією із таких причин є стан законодавчого регулювання сучасних процесів зовнішньої трудової міграції.

Акцентується увага на тому, що для створення ефективної системи адміністративно-правового регулювання трудової міграції необхідним є врахування його основоположних принципів, які вироблені міжнародною спільнотою.

Зауважується, що кожна держава обирає індивідуальні методи формування міграційної політики. При цьому орієнтиром виступають міжнародно-правові норми і принципи, що закріплюють основні права і свободи людини. Крім того, безпосередньо до мігрантів застосовані принципи недискримінації, рівного звернення, а також сприяння возз'єднанню їх сімей.

У підрозділі 2.2 «*Генеза становлення та розвитку національного законодавства, що регулює питання трудової міграції*», зазначено, що інтеграція України у світову і передусім загальноєвропейську економіку, складовою якої виступає міжнародний ринок праці, передбачає розробку ефективної державної політики щодо регулювання міграційних процесів загалом та трудових міграційних рухів зокрема. Досконала міграційна політика України покликана стати важливим чинником налагодження тісних зовнішньоекономічних зв'язків. Вона повинна розроблятися з урахуванням соціально-економічної стратегії розвитку економіки України, ґрунтуватися на економічній та демографічній ситуації в країні, використовувати важелі фінансової, банківської, митної, податкової, інвестиційної політики з метою ефективного регулювання експорту робочої сили.

Доведено, що міграційна політика України повинна ґрунтуватися насамперед, на такому: створенні національної законодавчої бази у сфері трудової міграції; підписанні двох- та багатосторонніх угод щодо регулювання міждержавних переміщень робочої сили; забезпеченні стабільності надходження в країну валютних переказів трудових мігрантів та їх ефективного використання; сприянні розвантаженню національного ринку праці через знят-

тя бар'єрів для виїзду тих категорій працівників, які не користуються попитом всередині держави; обмеженні виїзду працівників із тих галузей економіки, де існує попит на робочу силу; поліпшенні ситуації на вітчизняному ринку праці шляхом залучення реемігрантів, які набули професійних знань та досвіду роботи за кордоном; регулюванні відпливу у небажаних масштабах працівників дефіцитних спеціальностей.

Констатовано, що Україна лише починає формувати своє міграційне законодавство та відповідну правову політику. На цьому етапі важливо проаналізувати та врахувати відповідний міжнародний досвід. Подальше становлення міграційного права в Україні потребує не лише прискореної роботи, спрямованої на завершення та прийняття необхідних законодавчих актів, але й їхньої подальшої відповідної систематизації. Системне впорядкування законодавства сприятиме структурній регламентації відповідних інститутів і норм міграційного права. Існуюча нині (і у передбачуваному майбутньому) гостра потреба регулювання однорідних суспільних відносин у сфері міграції є необхідною передумовою подальшого виокремлення та розвитку міграційного права як самостійної галузі національного права України.

У підрозділі 2.3 «*Організаційно-правові питання участі України у міжнародно-правовому регулюванні ринку праці*» акцентовано, що трудова міграція поступово посідає все вагоміше місце в системі пріоритетів українських громадян та стає для багатьох із них основним видом заняття, а не доповненням до іншої роботи. Загалом трудова міграція сприятливо впливає на розвиток можливостей зайнятості для економічно активного населення регіону, по-перше, за рахунок виїзду частини трудоактивного контингенту, по-друге, в результаті переходу до розряду економічно пасивного населення частини осіб, які нагромадили необхідні для життєдіяльності кошти шляхом трудових міграцій, і, по-третє, внаслідок створення нових робочих місць колишніми трудовими мігрантами, які заробили достатні кошти, для відкриття власної справи. Крім того, наслідком тривалого перебування індивіда в країнах Західної та Центральної Європи стає засвоєння ринкової свідомості, цінностей і норм цивілізованого суспільства.

Однак наголошено на необхідності заохочення та спрощення процедури тимчасового виїзду наших громадян на роботу при одночасному посиленні контролю за діяльністю організацій – вербувальників вітчизняної робочої сили для роботи за кордоном. Важливим напрямом державної політики у сфері регулювання трудових міграцій є розповсюдження інформації (рекламно-інформаційні буклети, спеціальні телепередачі, цільові випуски газет) щодо існуючої системи міждержавних угод про працевлаштування, законодавства України та країн-реципієнтів у сфері трудової міграції та регулювання ринку праці загалом, а також можливості отримання допомоги з боку українських дипломатичних установ під час перебування за кордоном.

Ліцензування і контроль за діяльністю фірм-вербувальників, а також підвищення інформаційної обізнаності української молоді щодо умов праці та перебування в країнах-реципієнтах значною мірою запобігатимуть загрози

нашим громадянам опинитися у безправному становищі за кордоном. Однак повною гарантією має стати система міждержавних договорів про взаємне працевлаштування громадян та їхній соціальний захист.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах політичних і соціально-економічних змін в українському суспільстві» містить три підрозділи, в яких здійснено аналіз адміністративно-правового регулювання ринку праці в європейських країнах, міжнародно-правових підстав відповідальності за незаконну трудову міграцію, а також окреслюються перспективи поліпшення правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод.

У підрозділі 3.1 *«Досвід адміністративно-правового регулювання ринку праці в європейських країнах»* зазначено, що у зв'язку з інтеграційними процесами в економіці, все поширенішою стає трудова міграція та породжені нею трудові відносини, пов'язані більше, ніж з одним правопорядком. Через надзвичайно масштабні транскордонні переміщення товарів, послуг, інтернаціоналізацію виробництва, науково-технічний прогрес, залучення іноземного капіталу, створення транснаціональних корпорацій, спільних підприємств тощо, міждержавна трудова міграція характеризується залученням до неї значного числа осіб.

На збільшення обсягів трудової міграції впливають, зокрема і політичні чинники: розпад одних держав і створення інших, зміни в характері політичного устрою, міжнародні та міжетнічні конфлікти, війни тощо. Результатом цього сьогодні є існування в більшості розвинутих країн світу певного прошарку осіб, які на законних (чи не зовсім) підставах, постійно, тимчасово, з метою працевлаштування перебувають на їх території.

Констатується, що внаслідок поширення трудової міграції виникають та існують трудові відносини, пов'язані більш як з однією правовою системою. Для правового регулювання трудових відносин національне право різних країн містить відповідні правові норми у конституціях, кодексах, законах, трудових договорах тощо. Так, трудове право країн континентальної Європи характеризується значною питомою вагою законодавчих актів і колективних договорів, що є головними джерелами трудового права. Судова практика та судові рішення тут не визнаються джерелами права. У країнах англосаксонського права значне місце посідають колективні договори та рішення судів, що мають силу джерел права. На законодавчому рівні регулюються лише окремі питання, які стосуються, зокрема, профспілок, страйків тощо.

У підрозділі 3.2 *«Міжнародно-правові підстави відповідальності за незаконну трудову міграцію»* зазначено, що проблеми міжнародної трудової міграції, яка виступає невід'ємною складовою глобалізації, надзвичайно важливі і для країн-учасниць ЄС, і для європейського регіону загалом. Попри те, що уряди більшості країн світу позитивно сприймають рух капіталів, товарів, послуг, до трудової міграції (а натомість нелегальної) вони зазвичай ставляться негативно.

Акцентовано увагу на тому, що з одного боку, незаконна трудова міграція сприяє поширенню викликів і загроз, а з іншого – сама є формою сучасної транснаціональної організованої злочинності. Причому складову незаконної міграції як форми злочинності становить торгівля людьми з метою забезпечення тіньового ринку праці та нелегального ринку секс-послуг.

Визначено, що поряд із загальними підходами до проблеми нелегальної трудової міграції, розробляються і спеціальні заходи, до числа яких віднесено: кампанію щодо спрощення та стандартизації документів, які засвідчують особу і статус мігранта; створення об'єднаних груп поліції та міграційної служби для боротьби з нелегальною міграцією; більш ефективне використання прийнятих законодавчих норм для вилучення доходів, отриманих шляхом експлуатації праці нелегальних мігрантів, накладення штрафів тощо. Ще однією формою боротьби з нелегальною трудовою міграцією, є кампанії з легалізації.

Один із найдієвіших інструментів протидії нелегальній трудовій міграції є угоди про реадмісію, що повинні охоплювати і країни призначення, і країни, що постачають нелегальних трудових мігрантів і, через які цих мігрантів перевозять транзитом. Саме тому необхідно створити єдиний реадмісійний простір, що перешкоджав би неконтрольованому переміщенню значних мас людей у європейському регіоні та світі загалом.

У підрозділі 3.3 *«Перспективи поліпшення правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод»* акцентовано на тому, що права і свободи людини і громадянина, в тому числі і трудящого-мігранта, – велика соціально-практична і наукова проблема, що вимагає постійної уваги і з боку науки, і з боку практики. Труднощі реалізації ідеї прав і свобод людини і громадянина в будь-якій країні випливають з безлічі причин. Це зміни, що відбуваються в соціальній структурі суспільства, перетворення в політичній та економічній системах та недостатній рівень морального виховання, правової освіченості населення тощо.

Зазначається, що права суб'єктів трудової міграції можна визначити як юридично визнані можливості мігруючих осіб, які відображають специфіку підходу кожної держави до цієї проблеми і отримали закріплення в міжнародних універсальних і регіональних багатосторонніх договорах, двосторонніх угодах, а також національних нормах права, що обумовлено необхідністю забезпечення політичного, економічного, соціального та іншого захисту трудових мігрантів і створення для них умов, сприятливих для життя і діяльності.

Доведено доцільність активізації процесу укладення двосторонніх угод про працевлаштування та соціальний захист, особливо з тими країнами, де перебуває найбільша кількість українських трудових мігрантів. Крім цього, необхідно здійснювати постійний моніторинг за реалізацією вже діючих двосторонніх та багатосторонніх угод з метою їх ефективності та вдосконалення механізмів їх реалізації в інтересах громадян України.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене у дисертаційному дослідженні, можемо констатувати, що в науці адміністративного права залишаються недостатньо вивченими концептуальні та методологічні засади адміністративно-правового регулювання трудової міграції, які вкрай необхідні для розв'язання цілого комплексу проблем у цій сфері, зокрема адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України.

Дисертаційне дослідження визначається сучасною постановкою завдання, виявленням і дослідженням нових ідей та тенденцій розвитку відносин у сфері трудової міграції та напрямів удосконалення законодавства. У роботі враховані положення чинного національного законодавства, міжнародні правові стандарти забезпечення прав і свобод трудових мігрантів, піддано всесторонньому аналізу теоретичний та практичний матеріал, що стосується тематики дослідження. Це сприяло обґрунтуванню та вирішенню кола завдань, які мають важливе наукове і прикладне значення. У результаті автором сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, що полягають у такому:

1. Аналіз сучасного стану і тенденцій розвитку світової економіки свідчить про те, що упродовж останніх десятиліть відбувається системна трансформація світового господарства, основним феноменом і головним вектором якої є глобалізація господарських процесів. Процес глобалізації супроводжується безпрецедентним зростанням торгівлі та руху капіталу, а також втягненням національних економік в єдиний процес відтворення. Поглиблення міжнародного господарського обігу проявляється у підвищенні взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік. Ефективний розвиток національних економічних комплексів, всього світового господарства стає можливим лише за умов використання переваг світового розподілу праці, формуванню міжнародного ринку праці і вільного переміщення робочої сили з однієї країни в іншу.

Саме тому, багатогранність сучасних міграційних процесів в контексті глобального розвитку обумовлює необхідність вироблення нових концептуальних підходів до дослідження проблеми трудової міграції, що дозволить здійснити еволюцію міграційної політики, нівелювати негативні наслідки та розкрити потенціал розвитку, закладений в трудовій міграції.

Для сучасної України вже доволі тривалий період часу питання впливу трудової міграції на розвиток економіки держави залишається досить актуальним, адже адміністративно-правове регулювання процесів трудової міграції, які мають свої особливості в період економічних перетворень, виступає важливою складовою соціальної політики української держави. Натомість сучасні процеси трансформації економіки, що супроводжуються досить складною фінансовою ситуацією, спричиненою багатьма чинниками, вимагають оцінки ролі трудової міграції в процесі становлення економіки держави, її впливу на суспільний розвиток, аналізу сучасного стану адміністративно-правового регулювання трудової міграції на основі накопиченого міжнародного досвіду, що дало б змогу виробити рекомендації для формування міграційної

політики, яка сприяла б максимальному поєднанню трудової міграції з цілями економічного розвитку України.

2. Трудова міграція становить процес переміщення громадян однієї держави на територію іншої держави з метою трудової діяльності та проживання, а також реалізації трудових прав та інтересів. Таке розуміння трудової міграції дозволяє виявити своєчасні проблеми міжнаціональних відносин і науково пояснити їх вплив на переміщення людей, а також визначити можливі наслідки цього процесу для будь-якої держави. Аналіз трудової міграції необхідний для визначення її складових та меж міграційного процесу. Виділяють три основних види переміщення громадян: безповоротне, сезонне і маятникове. Вони мають важливе значення, оскільки пов'язані з розвитком виробничих сил суспільства і відносяться до числа особистих і речових чинників виробництва. Крім того, вони сприяють: просторовому поєднанню елементів праці. Трудова міграція характеризується як динамічний процес з тимчасового усвідомленого переселення населення з однієї держави в іншу з метою отримання певного заробітку і повернення на свою батьківщину. Найбільш значимими ознаками трудової міграції є: цільова спрямованість, сумлінність, добровільність, зворотність.

3. Основними причинами трудової міграції, як показало вивчення практики, сьогодні є: безробіття в країнах походження трудових мігрантів – внаслідок надлишкового населення або низького рівня соціально-економічного розвитку цих держав; низький рівень доходів трудових мігрантів у своїй країні, змушують шукати заробіток в інших країнах; всесвітня глобалізація – розширення і поглиблення господарських і культурних зв'язків між країнами.

Соціально-економічним підґрунтям трудової міграції виступає певна незбалансованість між попитом та пропозицією робочої сили на вітчизняних та закордонних ринках праці. У нинішніх умовах ринок праці визначає мотиви та спрямованість значної частини міграційних пересувань і всередині самої України, і поза її межами. Але, на жаль, доводиться констатувати, що відбувається цей процес без належного державного контролю та регулювання, або за його надто слабкої участі.

4. Головними відмінними ознаками трудової міграції населення, в порівнянні з внутрішньою міграцією, є: державний кордон, його перетин і відповідний державний контроль і за фактом самого пересування через кордон (і в країні виїзду, і особливо в країні в'їзду), і за подальшим перебуванням в країні в'їзду, особливо з працевлаштуванням і навчанням та стажуванням.

Отже, викладене дозволяє сформулювати поняття трудової міграції, під якою розуміється процес переміщення громадян однієї держави на територію іншої з метою трудової діяльності та проживання, а також реалізації трудових прав та інтересів, в процесі реалізації економічної діяльності протягом строку дії контракту, угоди, дозволу.

5. Аналіз методологічних підходів щодо дослідження адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України шляхом проведення ретельного наукового аналізу і система-

тизації відповідної термінологічної і нормативно-правової бази, свідчить про доцільність використання теоретичної концепції міжнародного міграційного права, основу якої складають: критерії класифікації міжнародної (зовнішньої) міграції, а також її суб'єктів за видами і формами; визначення і роз'яснення правового статусу суб'єктів зовнішньої міграції, зокрема, розкриття понять прав і обов'язків трудових мігрантів стосовно кожної їх категорії; порівняльний аналіз і систематизація міжнародно-правових норм і джерел, що мають відношення до регулювання процесів міжнародної трудової міграції; визначення і зміст принципів, що лежать в основі міжнародно-правового регулювання різних видів зовнішньої трудової міграції.

6. Для створення ефективної системи адміністративно-правового регулювання трудової міграції необхідним є врахування його основоположних принципів, які вироблені міжнародною спільнотою. Аналізуючи основоположні принципи регулювання зовнішньої трудової міграції, насамперед, слід приділити увагу тим принципам, що мають безпосереднє відношення до регулювання процесів зовнішньої трудової міграції. Передусім йдеться про принципи: недискримінації трудящих-мігрантів і рівного поводження з ними; рівності можливостей і звернення; сприяння воз'єднанню сімей трудящих-мігрантів.

7. Ключовою проблемою, що і сьогодні активно пов'язується з міграційною політикою, можна вважати інтенсивний відтік українських громадян за кордон. Перевищення кількості осіб, які виїжджають у пошуках роботи, над іммігрантами викликає передусім незадовільним станом вітчизняної економіки та, відповідно, соціальної сфери. Міграція українських громадян за кордон з метою працевлаштування зумовлює необхідність розробки виваженої, конструктивної міграційної політики, яка повинна стати основою державного регулювання експорту власної робочої сили за кордон. Цього вимагає ситуація на внутрішньому ринку праці, а також зацікавленість країн-реципієнтів у суворому підході щодо державного контролю за трудовою міграцією з боку Уряду України. Недосконалість нашого міграційного законодавства негативно позначається, насамперед, на рейтингу України у світі, викликає незадоволення іноземних держав, які змушені самотужки боротися проти українських трудових нелегалів.

8. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що міграційна політика України повинна ґрунтуватися насамперед, на такому:

- створенні національної законодавчої бази у сфері трудової міграції;
- підписанні двох- та багатосторонніх угод щодо регулювання міждержавних переміщень робочої сили;
- забезпеченні стабільності надходження в країну валютних переказів трудових мігрантів та їх ефективного використання;
- сприянні розвантаженню національного ринку праці через зняття бар'єрів для виїзду тих категорій працівників, які не користуються попитом всередині держави;

- обмеженні виїзду працівників із тих галузей економіки, де існує попит на робочу силу;
- поліпшенні ситуації на вітчизняному ринку праці шляхом залучення реемігрантів, які набули професійних знань та досвіду роботи за кордоном;
- регулюванні відпливу у небажаних масштабах працівників дефіцитних спеціальностей.

9. Проведений аналіз перспективи поліпшення правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод, підтверджує необхідність активізації процесу укладення двосторонніх угод про працевлаштування та соціальний захист, особливо з тими країнами, де перебуває найбільша кількість українських трудових мігрантів. Крім цього, необхідно здійснювати постійний моніторинг за реалізацією вже діючих двосторонніх та багатосторонніх угод з метою їх ефективності та вдосконалення механізмів їх реалізації в інтересах громадян України.

10. В контексті демографічного чинника особливої уваги заслуговує той факт, що сьогодні економічно розвинуті країни на фоні постійного посилення правил в'їзду та перебування на їх території для різноманітних категорій мігрантів все більше фокусуються на залученні висококваліфікованих спеціалістів і студентів, надаючи їм преференції. Окрім того, ще одним аспектом, який негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні є жіноча трудова міграція. Все це потребує зваженої, продуманої міграційної політики, яка виходитиме з розширення легітимного поля зовнішньої трудової міграції та створення ефективної системи захисту прав українських трудових мігрантів.

11. Ще одним надзвичайно важливим аспектом поліпшення правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод є запобігання тіньовій посередницькій діяльності в трудовій міграції, що виражається в діях фізичних і юридичних осіб, спрямованих на незаконне вербування, запрошення, перевезення, розміщення, працевлаштування переважно нелегальних мігрантів, виконанням різноманітних формальностей, пов'язаних з документами тощо. Попри те, що законодавством визначено порядок ліцензування провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, нагального вирішення потребує питання створення дієвого механізму контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, що надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Волоско Я.О. Адміністративно-правові засади регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України / Я.О. Волоско // Митна справа. Науково-аналітичний журнал. – 2013. – Спец. випуск. – С. 332–338.

2. Волоско Я.О. Передумови та джерела виникнення міжнародної трудової міграції в епоху глобалізації / Я.О. Волоско // Митна справа. Науково-аналітичний журнал. – 2014. – Спец. випуск. – С. 228–235.

3. Волоско Я.О. Причинно-наслідкові зв'язки трудової міграції населення України / Я.О. Волоско // Митна справа. Науково-аналітичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 241–247.

4. Волоско Я. О. Організаційно-правові питання участі України у міжнародному ринку праці / Я. О. Волоско // Європейські перспективи. – 2016. – № 3. – С. 115–117.

5. Волоско Я.О. Міжнародна трудова міграція населення: причини виникнення та наслідки для економіки / Я.О. Волоско // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Зб. наук. праць. Серія: Юридичні науки. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – № 824. – С. 21–26.

6. Волоско Я.О. Захист прав трудових мігрантів в країнах ЄС / Я.О. Волоско // Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез учасників I-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 25 квітня 2012 р.); [у 2 ч.]. – Львів: НУ «ЛП», 2012. – Ч. 2. – С. 56–59.

7. Волоско Я.О. Міжнародна трудова міграція як чинник економічного прогресу / Я.О. Волоско // Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез III-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 21 травня 2014 р.); [у 2 ч.]. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. – Ч. 1. – С. 30–32.

8. Волоско Я. О. Вплив міжнародної трудової міграції на сферу економіки в умовах глобалізації / Я.О. Волоско // IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави»: збірник тез (м. Львів, 27 травня 2015 р.). – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. – С. 34–35.

9. Волоско Я. О. Міжнародна трудова міграція в епоху глобалізації / Я.О. Волоско // I-й круглий стіл «Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку»: збірник тез (м. Львів, 29 лютого 2016 р.). – Київ: ПП «Леся». – 2016. – С. 57–59.

АНОТАЦІЯ

Волоско Я.О. Адміністративно-правове регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2016.

У дисертації проведено комплексний аналіз адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України. Розкрито теоретико-методологічні підходи до дослідження адміністративно-правового регулювання трудової міграції в умовах трансформації економіки України, визначено основні поняття та сутнісні характеристики трудової міграції як предмета адміністративно-правового регулювання, з'ясовано передумови та джерела виникнення міжнародної трудової міграції в епоху глобалізації.

Охарактеризовано генезу становлення та розвитку національного законодавства, що регулює питання трудової міграції. Визначено основоположні принципи регулювання зовнішньої трудової міграції та досліджено організаційно-правові питання участі України у міжнародно-правовому регулюванні ринку праці.

Досліджено досвід адміністративно-правового регулювання ринку праці в європейських країнах, проаналізовано міжнародно-правові підстави відповідальності за незаконну трудову міграцію. Окреслено перспективи поліпшення правового статусу українських трудових мігрантів та стану дотримання їхніх прав і свобод.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, адміністративно-правове регулювання, ринок праці, трансформація економіки, чинники трудової міграції, правовий статус українських трудових мігрантів, молодіжна трудова міграція, нелегальна трудова міграція.

АННОТАЦИЯ

Волоско Я.О. Административно-правовое регулирование трудовой миграции в условиях трансформации экономики Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2015.

В диссертации проведен комплексный анализ административно-правового регулирования трудовой миграции в условиях трансформации экономики Украины. Раскрыты теоретико-методологические подходы к исследованию административно-правового регулирования трудовой миграции в условиях трансформации экономики Украины, определены основные понятия и существенные характеристики трудовой миграции как предмета административно-правового регулирования, выяснено предпосылки и источники возникновения международной трудовой миграции в эпоху глобализации.

Охарактеризованы генеза становления и развития национального законодательства, регулиющего вопросы трудовой миграции. Определены основополагающие принципы регулирования внешней трудовой миграции и исследованы организационно-правовые вопросы участия Украины в международно-правовом регулировании рынка труда.

Исследован опыт административно-правового регулирования рынка труда в европейских странах, проанализированы международно-правовые основания ответственности за незаконную трудовую миграцию. Определены перспективы улучшения правового статуса украинских трудовых мигрантов и состояния соблюдения их прав и свобод.

Указано, что современные процессы трансформации экономики, которые сопровождаются довольно сложной финансовой ситуацией, вызванной многими факторами, требуют оценки роли трудовой миграции в процессе ста-

новления экономики государства, ее влияния на общественное развитие, анализа современного состояния административно-правового регулирования трудовой миграции на основе накопленного международного опыта, что позволило бы выработать рекомендации для формирования миграционной политики, которая способствовала бы максимальному объединению трудовой миграции с целями экономического развития Украины.

Замечено, что трудовую миграцию населения можно охарактеризовать как социальный процесс глобального перемещения населения, охвативший практически все страны и континенты. Изучению сути трудовой миграции населения, ее причин и вопросов регулирования уделяется значительное внимание известных экономистов, политиков, ученых и специалистов различных отраслей социальных знаний, прежде всего демографов, социологов, психологов, юристов. Важное методологическое значение при этом имеют концепции миграции, которые были сформулированы этими учеными.

Акцентируется внимание на том, что трансформацию трудовых миграционных процессов наиболее полно можно раскрыть средствами системологии, в частности с помощью таких категорий, как структура, функционирование, развитие и организация. Суть изменений, их внутреннюю природу лучше передает структурный анализ изменений в миграционных сообществах людей во времени, что позволяет выявить закономерные тенденции в трудовых миграционных процессах и экстраполировать их на перспективу.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, административно-правовое регулирование, рынок труда, трансформация экономики, факторы трудовой миграции, правовой статус украинских трудовых мигрантов, молодежная трудовая миграция, нелегальная трудовая миграция.

SUMMARY

Volosko Ya. O. Administrative legal regulation of labour migration in the economic transformation of Ukraine. – The manuscript.

The Doctoral of Legal Sciences' Dissertation on 12.00.07 – administrative law and procedure; finance law; information law. – National university of «Lviv Polytechnic» Education and Science Ministry of Ukraine, Lviv, 2016.

In the thesis work comprehensive review of administrative legal regulation of the labour migration under conditions transformations of economic Ukraine. Were disclosed theoretical and methodological solutions of the research of administrative legal regulation of the labour migrations under conditions of economic changes. Main definitions and subject matters descriptions of the labour migrations as a subject of administrative legal regulation have been defined. Were determined reasons and etiology of the international labour migrations uprising in the era of globalization.

Was characterize the genesis of establishment and development of domestic law which regulates labour migrations. Were specified the main principles of regu-

lations of the foreign labour migrations, procedural and institutional issues of participation Ukraine in international legal regulation on the labour market.

Was researched experience of administrative legal regulation of the labour market in the European countries. Have been analyzed international legal foundations of illegal labour migrations. Was found prospective of improvement of legal status of Ukrainian labour migrants and observance of human rights.

Keywords: migration, labour migration, administrative legal regulation, labour market, economic changes, reasons of labour migrations, legal status of Ukrainian labour migrants, youth labour migration, illegal labour migration.

Підписано до друку 10.05.2016 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 94. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 225-60-14, (032) 261-24-15
e-mail: pais@mail.lviv.ua; <http://www.pais.com.ua>